

FI

FI

FI

EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 27.4.2010
KOM(2010) 183 lopullinen

VIHREÄ KIRJA

Kulttuuriteollisuuden ja luovan alan teollisuuden mahdollisuudet käyttöön

VIHREÄ KIRJA

Kulttuuriteollisuuden ja luovan alan teollisuuden mahdollisuudet käyttöön

Viimeksi kuluneina vuosikymmeninä maailma on muuttunut kiihtyvällä nopeudella. Euroopalle ja muulle maailmalle uusien tekniikoiden nopea kehitys ja globalisaation kasvu ovat merkinneet jyrkkää muutosta perinteisestä valmistusteollisuudesta kohti palvelujen tarjontaa ja innovointia. Tehtaiden paikalle syntyy yhä enenevässä määrin luovia yhteisöjä, jotka käyttävät raaka-aineinaan ovat mielikuvitusta, luovuutta ja innovointikykyä.

Uudessa digitaalitaloudessa aineeton arvo määrää yhä useammin aineellisen arvon, kun kuluttajat tavoittelevat uusia ja rikastuttavia ”elämyksiä”. Kyky luoda sosiaalisia kokemuksia ja verkostoitua on nyt kilpailuvaltti.

Voidakseen pysyä kilpailukykyisenä nykyisessä muuttuvassa maailmassa Euroopan on luotava edellytykset sille, että luovuus ja innovointi voivat kukoistaa uudessa yrityskulttuurissa.¹

Kulttuuriteollisuudella ja luovalla teollisuudella on paljon käyttämätöntä potentiaalia luoda kasvua ja työpaikkoja. Sen hyödyntämiseksi Euroopan on määriteltävä uusia älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun moottoreita ja panostettava niihin.² Tuleva hyvinvointimme riippuu paljolti siitä, kuinka käytämme voimavarojamme, osaamistamme ja luovuuttamme innovoinnin edistämiseen. Euroopan on kulttuuriensa rikkauteen ja moninaisuuteen tukeutuen löydettävä uusia tapoja luoda lisäarvoa ja myös elää yhdessä, jakaa voimavaroja ja nauttia moninaisuudesta.

Euroopan kulttuuriteollisuudella ja luovalla teollisuudella on todelliset mahdollisuudet vastata näihin haasteisiin ja viedä näin osaltaan eteenpäin Eurooppa 2020 -strategiaa ja joitakin sen näkyvimpiä hankkeita, joihin kuuluvat mm. innovaatiounioni, digitaalistrategia, ilmastonmuutoksen hallinta, uuden osaamisen ja työllisyyden ohjelma ja globalisaation aikakauden teollisuuspolitiikka.³

Monet viimeaikaiset tutkimukset⁴ ovat osoittaneet, että kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden alan toimijat ovat erittäin innovatiivisia ja hyvät taloudelliset

¹ Ks. puheenjohtaja Barroson poliittiset linjaukset uudelle komissiolle: http://ec.europa.eu/commission_barroso/president/pdf/press_20090903_EN.pdf.

² Ks. komission tiedonanto *Eurooppa 2020: Älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun strategia*, KOM(2010) 2020.

³ Mainittakoon erityisesti, että kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus on tunnustettu kasvusektoreiksi edellä mainitussa komission kuulemisasiakirjassa sekä innovaatiopalveluille annettavaa tukea käsittelevässä komission työasiakirjassa *Challenges for EU support to innovation services – Fostering new markets and jobs through innovation*, SEC(2009) 1195.

⁴ KEA:n Euroopan komissiolle laatima selvitys kulttuuritaloudesta Euroopassa, 2006, edellä mainittu komission työasiakirja innovoinnin tukemisesta sekä UNCTADin raportti *Creative Economy – the Challenge of Assessing the Creative Economy – towards informed policy-making*, 2008.

toimintaedellytykset omaavia yrityksiä. Alan taloudellinen potentiaali on suuri, ja se osallistuu 2,6 prosentin panoksella EU:n BKT:hen ja tarjoaa EU:n alueella laadukkaan työpaikan yhteensä noin viidelle miljoonalle ihmiselle⁵.

Kulttuurisisällöillä on myös hyvin tärkeä merkitys tietoyhteiskunnan hyödyntämisessä, laajakaistainfrastruktuureihin ja -palveluihin investoimisessa, digitaalitekniikoissa ja uusissa kuluttajaelektronikan ja televiestinnän laitteissa.

Sen lisäksi, että kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus myötävaikuttavat suoraan BKT:hen, ne ovat tärkeitä taloudellisen ja sosiaalisen innovoinnin vauhdittajia monilla muilla aloilla.

Kyseisten alojen luova ajattelu on ollut perustana monilla eri aloilla kehitetyille kekseliäille ratkaisuille, maiden, alueiden tai kaupunkien elävöittämisestä tai ”brändäyksestä” elinikäisessä oppimisessa tarvittavien tietoteknisten taitojen⁶ kehittämiseen, tutkimuksen edistämisestä arvojen esteettömään välitykseen, tuote- ja palveluinnovoinnista vähähiilisten ja kestävien taloudellisten toimintaympäristöjen edistämiseen ja sukupolvien välisestä vuoropuhelusta kulttuurien väliseen vuoropuheluun ja yhteisöjen rakentamiseen.⁷

Koulutusalan kanssa solmittujen kumppanuuksien kautta kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus voivat merkittävällä tavalla varustaa Euroopan kansalaisia tärkeillä luovilla taidoilla, yrittäjätaidoilla ja monikulttuurisuustaidoilla. Tässä mielessä kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus voivat vahvistaa eurooppalaisia huippuosaamisen keskuksia ja edesauttaa Euroopan kehittymistä osaamisyhteiskunnaksi. Samanaikaisesti kyseiset taidot synnyttävät kysyntää moninaisemmista ja pitkälle kehitetyistä sisällöistä ja tuotteista. Tämä voi muokata huomisen markkinoita niin, että ne vastaavat paremmin Euroopan vahvuuksia.

Näiden oheisvaikutusten kautta Euroopan kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus tarjoavat tien kohti luovempaa, eheämpää, ympäristötietoisempää ja vauraampaa tulevaisuutta.

Jotta kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus pystyisivät käyttämään mahdollisimman hyvin hyödyksi tulevan kehityksensä avaintekijöiden eli kulttuurien monimuotoisuuden, globalisaation ja digitalisoitumisen tarjoamat mahdollisuudet, olisi tärkeää

- luoda oikeat **toimintaedellytykset** parantamalla valmiuksia kokeilla, innovoida ja menestyä yrittäjänä, helpottamalla rahoituksen saantia ja varmistamalla erilaisten taitojen sopiva yhdistelmä;
- auttaa kulttuuriteollisuutta ja luovaa teollisuutta kehittymään omassa **paikallisessa ja alueellisessa ympäristössään** ja käyttämään tätä

⁵ Alalta tarvitaan lisää tietoja, erityisesti yhdenmukaisin periaattein laadittuja tilastoja, jotta voitaisiin paremmin seurata kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden tilannetta ja analysoida nykytilannetta, kehityssuuntauksia, ongelmia ja haasteita.

⁶ Euroopan komissio antoi syyskuussa 2007 tiedonannon, jossa esiteltiin tietoteknisiä taitoja koskeva pitkän aikavälin ohjelma: *Tietotekniset taidot 2000-luvulla: edistämään kilpailukykyä, kasvua ja työpaikkoja*, KOM(2007) 496 ja suunnittelee parhaillaan sen kehittelyä edelleen.

⁷ Ks. KEA:n Euroopan komissiolle laatima selvitys kulttuurin vaikutuksesta luovuuteen, 2009.

ponnahduslautana **kansainvälistymiseen** esimerkiksi vaihtoa ja liikkuvuutta lisäämällä; ja

- siirtyä kohti luovaa taloutta käyttämällä kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden **oheisvaikutuksia** hyväksi erilaisissa taloudellisissa ja sosiaalisissa toimintayhteyksissä.

Vaikka muutamat kansainvälisistä kumppaneistamme käyttävät jo laajasti hyväksi kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden monipuolisia resursseja⁸, EU:n on vielä kehitettävä strateginen lähestymistapa, jolla se voi tehdä vahvoista ja kiinnostavista kulttuurivalteistaan perustan voimalliselle ja luovalle taloudelle ja eheälle yhteiskunnalle.

1. VIHREÄN KIRJAN TAUSTA, TAVOITTEET JA SOVELTAMISALA

Kaikki edellä kuvatut ulottuvuudet ovat kulttuuria koskevan Euroopan toimintasuunnitelman⁹ toisen tavoitteen ydinasioita; toimintaohjelmassa kehoitetaan EU:ta ottamaan kulttuurin mahdollisuudet käyttöön luovuus- ja innovointitekijänä kasvuun ja työllisyyteen liittyvän Lissabonin strategian yhteydessä.

Toimintasuunnitelma hyväksyttiin neuvoston päätöslauselmalla marraskuussa 2007, ja Eurooppa-neuvosto hyväksyi sen joulukuussa 2007. Tuolloin antamissaan päätelmissä Eurooppa-neuvosto tunnusti kulttuuri- ja luovan alan suuren merkityksen Lissabonin strategialle sekä sen, että alan mahdollisuuksia on lisättävä, erityisesti pk-yritysten osalta.

Myöhemmissä neuvoston päätelmissä painotettiin tarvetta lujittaa koulutusalan ja kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden välistä yhteyttä sekä tarvetta maksimoida kulttuurialan ja luovan alan pk-yritysten mahdollisuudet.¹⁰ Neuvosto toivoi kulttuurialan ja muiden talouden alojen parempaa synergiaa sekä vahvempia yhteyksiä kulttuuripolitiikan ja muiden politiikanalojen välille.¹¹

Samaan aikaan Euroopan parlamentti kehotti komissiota muun muassa ”määrittelemään selvästi, mikä on unionin näkemys kulttuurista, luovuudesta ja innovoinnista, ja hahmottelemaan jäsenettyjä poliittisia toimia Euroopan luovan teollisuuden kehittämiseksi ja sisällyttämään ne todelliseen eurooppalaiseen kulttuuristrategiaan”.¹²

Vihreän kirjan perustana ovat suositukset ja parhaat käytänteet, joita ovat ehdottaneet kulttuuria koskevan Euroopan toimintasuunnitelman toteutuksen yhteydessä perustetut kaksi kansallisten asiantuntijoiden ryhmää (toinen kulttuuriteollisuutta ja luovaa

⁸ Erityisesti Yhdysvallat ja Kanada.

⁹ Ks komission tiedonanto *Kulttuuria kansainvälistyvässä maailmassa koskeva Euroopan toimintasuunnitelma*, KOM(2007) 242.

¹⁰ Neuvoston päätelmät kulttuuri- ja luovien alojen mahdollisuuksista edistää Lissabonissa sovittujen tavoitteiden saavuttamista, 2007.

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/educ/94291.pdf.

¹¹ Neuvoston päätelmät kulttuurista luovuuden ja innovoinnin innoittajana, 2009:

http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc/CONS_NATIVE_CS_2009_08749_1_EN.pdf.

¹² Euroopan parlamentin päätöslauselma 10. huhtikuuta 2008 Euroopan kulttuuriteollisuudesta:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2008-0123&language=FI&ring=A6-2008-0063>.

teollisuutta ja toinen kulttuurin ja koulutuksen välistä synergiaa käsittelevä) sekä kaksi kansalaisyhteiskuntafoorumia (toinen kulttuuriteollisuutta ja luovaa teollisuutta ja toinen kulttuuripalvelujen saatavuutta käsittelevä).¹³ Siinä on myös käytetty hyväksi useita komissiolle viime aikoina laadittuja riippumattomia selvityksiä ja raportteja ja otettu virikkeitä strategioista, joita eri jäsenvaltioissa on laadittu oman kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden potentiaalin hyödyntämiseksi.¹⁴ Vihreässä kirjassa toistetaan joitakin Euroopan luovuuden ja innovoinnin teemavuoden 2009 aikana esitettyjä viestejä, erityisesti niitä, joissa korostetaan tarvetta rakentaa uusia siltoja taiteen, filosofian, tieteen ja yrityselämän välille.¹⁵

Vihreällä kirjalla halutaan synnyttää keskustelua siitä, minkälaisin edellytyksin EU:n kulttuuriteollisuudelle ja luovalle teollisuudelle voidaan rakentaa todella inspiroiva luova ympäristö. Näkökulmia on monia yritysmaailman tarpeista yhteisen eurooppalaisen kulttuurialueen muodostamiseen, valmiuksien kehittämisestä taitojen hankkimiseen ja eurooppalaisten luovan työn tekijöiden viemiseen maailmalle.

Vihreässä kirjassa ei ole yritetty käsitellä kaikkia kyseisiin aloihin mahdollisesti vaikuttavia asioita vaan on keskitytty muutamisiin avainaloihin, joilla hyödyntämällä politiikkaa ja välineitä yhtenäisellä ja koordinoitulla tavalla päätöksenteon kaikilla tasoilla voidaan todella saada käyttöön kaikki Euroopan kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden tarjoamat mahdollisuudet.

Esille otetaan kysymyksiä, jotka ovat tyypillisesti tärkeitä päätöksentekijöille, kulttuuriteollisuudelle ja luovalle teollisuudelle ja eri sidosryhmille niin eurooppalaisella kuin kansallisella, alueellisella ja paikallisellakin tasolla. Kustakin käsitellystä asiasta komissio toivoo näkemyksiä erityisesti **Euroopan tasolla toteutettavan toiminnan painopisteistä.**

Vihreässä kirjassa ilmaisulla ”kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus” tarkoitetaan ”kulttuurilla” ja ”luovalla toiminnalla” EU:n eri osissa ymmärrettyjä erilaisia merkitysisältöjä, ja näin se kuvastaa Euroopan koko kulttuurista monimuotoisuutta.

Euroopan tasolla vuonna 2000 vahvistetuissa kulttuurialan tilastojen puitteissa määriteltiin kahdeksan alaa (taiteellinen ja arkkitehtoninen perintö, arkistot, kirjastot, kirjat ja lehdet, kuvataiteet, arkkitehtuuri, esittävät taiteet, audio- ja audiovisuaalinen media/multimedia) ja kuusi tehtävää (säilytys, luova työ, tuotanto, levitys, kauppa/myynti ja koulutus), jotka muodostavat ”kulttuurialan” tilastoinnin näkökulmasta. Parhaillaan on käynnissä työ, jonka tarkoituksena on saattaa kyseiset puitteet ajan tasalle ja määritellä ”kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden” ala.¹⁶

¹³ Ryhmien raportit, ks: http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc2240_en.htm.

Ryhmien määrittelemät hyvät käytänteet ilmoitetaan asiakirjan eri osien alaviitteissä.

¹⁴ Erityisesti mainittakoon: *A Creative Economy Green Paper for the Nordic Region* (Pohjoismaiden neuvosto, 2007), *Creative Britain – New Talents for the New Economy* (Iso-Britannia, 2008), *Creative Value – Culture and Economy Policy Paper* (Alankomaat, 2009) ja *Potential of Creative Industries in Estonia* (2009).

¹⁵ Ks. varsinkin lähettiläiden ohjelmajulistus Euroopan luovuuden ja innovoinnin teemavuodelta 2009, marraskuu 2009. <http://www.create2009.europa.eu/ambassadors.html>.

¹⁶ Eurostatin puitteissa on perustettu vuonna 2009 eurooppalaisten tilastojärjestelmien kulttuurialan verkosto ESS-net-culture. http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc1577_en.htm.

Vihreässä kirjassa käytetään melko laajaa lähestymistapaa seuraavien työmääritelmien pohjalta:

”Kulttuuriteollisuudella” tarkoitetaan tuotannonaloja, jotka tuottavat ja levittävät sellaisia hyödykkeitä ja palveluja, joiden katsotaan kehittämishetkellään erityisen laatunsa, käyttönsä tai tarkoituksensa kannalta ilmentävän tai välittävän kulttuuri-ilmaisuja niiden mahdollisesta kaupallisesta arvosta riippumatta. Perinteisten taidealojen (esittävät taiteet, kuvataiteet, kulttuuriperintö, julkinen sektori mukaan luettuna) ohella määritelmä kattaa elokuvan, DVD:n ja videon, television ja radion, videopelit, uuden median, musiikin sekä kirjat ja lehdet. Käsitteen määrittely kytkeytyy kulttuuri-ilmaisiin vuodelta 2005 olevan kulttuuri-ilmaistusten moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevan Unescon yleissopimuksen puitteissa.¹⁷

”Luovalla teollisuudella” tarkoitetaan tuotannonaloja, jotka käyttävät kulttuuria tuotantopanoksena ja joilla on kulttuurinen ulottuvuus, vaikka niiden tuotos on pääasiassa toiminnallinen. Niihin kuuluvat arkkitehtuuri ja muotoilu, joissa luovia elementtejä nivelletään laajempiin prosesseihin, sekä tietyt eri alojen osa-alat, kuten graafinen suunnittelu, muotisuunnittelu ja mainonta.

Edellä mainittujen varsinaisten alojen lisäksi on myös monia muita aloja, jotka nojaavat omassa kehitystyössään sisällöntuotantoon ja joilla sen vuoksi on jonkinasteinen riippuvuussuhde kulttuuriteollisuuteen ja luovaan teollisuuteen. Niihin kuuluvat muun muassa matkailu ja uudet teknologiat. Kyseiset alat eivät sisälly tässä vihreässä kirjassa käytettyyn kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden määritelmään.

2. KULTTUURINEN MONIMUOTOISUUS, DIGITALISOITUMINEN JA GLOBALISAATIO – KULTTUURITEOLLISUUDEN JA LUOVAN TEOLLISUUDEN TULEVAN KEHITYKSEN VOIMATEKIJÄT

Kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden on pystyttävä toimimaan nopeasti muuttuvissa olosuhteissa, joita luonnehtii ennen kaikkea digitaalisen tieto- ja viestintäteknikan nopea kehitys ja leviäminen koko maailmassa. Tällä muutosvoimalla on valtava vaikutus kaikkiin aloihin koko arvoketjun osalta, kulttuurihyödykkeitä ja -palveluja koskevasta luovasta työstä niiden tuotantoon, jakeluun ja kulutukseen.

Tekniikka ja laajakaistainfrastruktuurin käytettävyys kaupunki- ja maaseutualueilla avaavat luovan työn tekijöille uusia mahdollisuuksia tuottaa ja levittää töitään laajemmalle yleisölle alhaisemmin kustannuksin ilman fyysisiä ja maantieteellisiä rajoitteita. Kun kulttuurisisältöjen tuottajat käyttävät tieto- ja viestintäteknikkaa täysimääräisesti ja perinteisiä tuotanto- ja levitystapoja mietitään uudelleen, luovan työn tekijät saavat ehkä enemmän yleisöä ja suuremmat markkinat ja kansalaiset monipuolisempaa kulttuuritarjontaa. Samalla tieto- ja viestintäteknikan leviäminen riippuu siitä, onko saatavilla laadukasta ja monipuolista kulttuurisisältöä. Kulttuurisisältö siis ratkaisee pitkälti sen, kuinka suuri yleisö hyväksyy kyseiset uudet tekniikat ja Euroopan kansalaisten tietotekniset ja medialukutaidot kehittyvät.

¹⁷ Ks. http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=33232&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.

Uusi toimintaympäristö muuttaa kuitenkin suuresti perinteisiä tuotanto- ja kulutustapoja haastaen järjestelmän, jossa luova yhteisö on tähän asti saanut korvauksen sisällön arvon perusteella. Vaikutukset ovat hyvin erilaiset eri yrityksille ja riippuvat siitä, missä kohtaa arvoketjua yritys toimii. Taloudellinen arvo on siirtymässä ketjun loppupäähän, ja joillakin aloilla tämä vaikuttaa luovasta työstä saatavaan todelliseen korvaukseen.¹⁸ Joillekin sisällöntuotantoteollisuuden aloille, erityisesti tallennettuja sisältöjä tuottaville, on aiheutunut suurta vahinkoa laittoman kopioinnin ja fyysisiä mediatuotteita (esim. CD, DVD) koskevien myyntitappioiden vuoksi. Niiden kehitys on vaikeutunut ja tulot ovat romahtaneet, ja näin ollen niillä on vain vähän mahdollisuuksia luoda työpaikkoja ja investoida. Tästä syystä tuotannonalan on myös kehitettävä uusia ja innovatiivisia liiketoimintamalleja.

Haasteena monella kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden alalla on, että sen on pystyttävä kattamaan digitalisoitumisesta (sisällön digitointi, taitojen kehittäminen ja henkilöstön pätevyyden saattaminen ajan tasalle, digitaalisten oikeuksien asianmukaista hallintaa koskevat monimutkaiset kysymykset jne.) aiheutuvat kustannukset ja samaan aikaan investoitava sellaisiin uusiin liiketoimintamalleihin, jotka alkavat tuottaa taloudellista tulosta vasta jonkin ajan kuluttua, ja testattava niitä. Yritystoiminnan jatkaminen perinteisen liiketoiminnan mukaisesti ja siirtyminen samaan aikaan hallitusti vielä kehitteillä oleviin uusiin liiketoimintamalleihin saattaa olla vaikeaa monille luovan alan yrityksille. Yrityksen kyky reagoida näihin rakenteellisiin muutoksiin riippuu suuresti yrityksen koosta ja neuvotteluasemasta suhteessa uusiin digitaalisiin kauppapaikkoihin. Maailmanlaajuisesti digitalisoituminen lujittaa merkittävien toimijoiden, kuten teleyhtiöiden tai kulutuselektroniikan valmistajien, asemaa ja tapahtuu samaan aikaan kuin markkinoille ilmaantuu uusia vahvoja globaaleja toimijoita. Niitä ovat esimerkiksi hakukoneet ja internetissä toimiva sosiaalinen media, jotka samalla, kun ne kehittävät merkittävästi markkinapaikkaa voivat myös toimia uudenlaisina markkinoiden portinvartijoina. Samaa aikaan ylivoimaisesti suurimman osan kulttuuriteollisuudesta ja luovasta teollisuudesta muodostavat mikro-, pien- ja keskiuuret yritykset ja freelancerit, jotka toimivat vertikaalisesti tai horisontaalisesti integroitujen yritysten yhteydessä.

Myös sellaisilla aloilla, joilla johtoasemassa ovat suuret kansainväliset yritykset, luova toiminta ja innovointi perustuvat ratkaisevasti pien- ja mikroyritysten panokseen. Ne ovat tyypillisesti riskinottajia, ne ottavat uutuudet käyttöön ensimmäiseksi ja juuri ne löytävät uusia lahjakkuuksia, kehittävät uusia trendejä ja luovat uutta estetiikkaa.

Yrittäjien laaja kirjo ja heidän vapautensa tarjota palvelujaan liikkuvasti ovat monipuolisen kulttuuritarjonnan edellytys. Tämä on mahdollista vain, jos taataan oikeudenmukainen markkinoille pääsy. Tasavertaisten toimintaolosuhteiden luominen ja säilyttäminen huolehtien siitä, ettei markkinoille pääsyä rajoittavia perusteettomia esteitä ole, edellyttää yhteisiä toimenpiteitä politiikan eri osa-alueilla, erityisesti kilpailupolitiikan alalla.

Yhteentoimivuus voi olla merkittävä tekijä luotaessa tasavertaisia edellytyksiä päästä uusille järjestelmäalustoille ja uuden tekniikan käyttäjäksi. Standardien avulla voidaan

¹⁸ Hyvä esimerkki tästä on musiikkiala, jolla digitaalikauppa ei vielä tuota merkittävässä määrin tuloja esittäjille; sitä vastoin videopeliteollisuudessa verkkomyynti näyttää tuovan pelien kehittäjille paremmat tulot välikäsien puuttuessa.

varmistaa uusien ja jo olemassa olevien tuotteiden, palvelujen, prosessien, järjestelmien, sovellusten ja verkostojen yhteentoimivuus. Yhteentoimivuus ei ole tärkeää vain tuottajien (etenkin pk-yritysten) vaan myös käyttäjien kannalta. Sen ansiosta käyttäjillä on enemmän valinnanvaraa, etenkin jos on kyse tieto- ja viestintätekniikkaan tukeutuvan kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden tuotteista ja palveluista.¹⁹ Standardien avulla voidaan myös helpommin luoda markkinat, jotka kannustavat innovointiin ja joilla samalla vältetään monipuolisten sisältöjen saatavuutta mahdollisesti rajoittavia järjestelmiä. Järjestelmälustojen ja laitteiden yhteentoimivuus on siten olennaisen tärkeää.

Standardoinnin ja hintakysymysten lisäksi valinnanmahdollisuus on yksi kuluttajaa eniten kiinnostavista seikoista. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 167 artiklan (entinen EY:n perustamissopimuksen 151 artikla) mukaan kulttuurinäkökohdat on otettava huomioon EU:n lainsäädäntöä sovellettaessa.

Edellä esitetty huomioon ottaen ja aikaisempiin kuulemismenettelyihin pohjautuen komissio aikoo työskennellä kolmella tärkeällä toimintapolitiikan osa-alueella, jotka vaikuttavat suuresti siihen, minkälaisin perusedellytyksin kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus voivat toimia digitaalisessa ympäristössä.

Ensimmäinen niistä on Euroopan digitaalistrategia, joka on yksi Eurooppa 2020 -strategian seitsemästä ydinaloitteesta. Digitaalistrategian puitteissa luotavassa kehyksessä komission on tarkoitus muun muassa perustaa todelliset yhtenäismarkkinat verkkosisältöä ja -palveluja varten (mm. EU:n rajattomat ja turvalliset verkkopalvelujen ja digitaalisen sisällön luotettavat ja turvalliset markkinat, teollis- ja tekijänoikeuksien hallintaa ohjaava tasapainoinen sääntelykehys, rajat ylittävien internetsisältöpalvelujen tarjoamista helpottavat toimenpiteet, useampia alueita kattavien toimilupien edistäminen, oikeudenhaltijoiden riittävä suoja ja riittävät korvaukset sekä Euroopan rikkaan kulttuuriperinnön digitoinnin tukeminen aktiivisesti.

Toiseksi, osana innovaatiounionia koskevaa aloitetta on tarkoitus toteuttaa erityistoimia, joilla vahvistetaan kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden asemaa innovoinnin ja rakennemuutoksen voimanlähteenä. Tässä yhteydessä kiinnitetään erityistä huomiota yrittäjähengen kohottamiseen, rahoituksen saannin parantamiseen, toimintaedellytysten ja ennakoitavuuden parantamiseen, tutkimus- ja taitotarpeiden määrittelyyn, uudenlaisten klusterimuotojen kehittelyyn sekä yritystoiminnan ja innovoinnin aiempaa suurempaan tukeen.²⁰ Tarkoituksena on koota tärkeimmät alueelliset, kansalliset ja Euroopan tason toimijat yhteen pohtimaan, kuinka nykyisiä ja suunniteltuja kulttuuriteollisuutta ja luovaa teollisuutta tukevia aloitteita voitaisiin käyttää aiempaa strategisemmalla tavalla, ja edistää kansainvälistä yhteistyötä kyseisten toimijoiden välillä. Tällä tavoin tuetaan innovatiivisten ideoiden muuttumista kasvua ja työpaikkoja luoviksi uusiksi tuotteiksi ja palveluiksi.

¹⁹ Ks. erityisesti Euroopan standardointialan haasteita käsittelevä komission valmisteluasiakirja *The challenges for European standardisation*, lokakuu 2004.

²⁰ Toimien olisi perustuttava keskusteluihin, joita käytiin eurooppalaista luovaa teollisuutta tukevasta yleiseurooppalaisesta aloitteesta pidetyssä asiantuntijatyöpajassa Amsterdamissa 4. ja 5. helmikuuta 2010 (*Towards a Pan-European initiative in support of innovative creative industries in Europe*). Lisätietoja osoitteessa <http://www.europe-innova.eu/creative-industries>.

Kolmantena on immateriaalioikeusstrategia, joka perustuu muun muassa tiettyihin sellaisiin aiempiin ja parhaillaan käynnissä oleviin aloitteisiin, jotka liittyvät suoraan useisiin kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden aloihin.²¹ Painopiste on selkeästi oikeuksien käytössä ja hallinnassa, ja tavoitteena on saavuttaa tasapaino yhtäältä luovan työn tarpeellisen suojan ja jatkuvuuden ja toisaalta uusien palvelujen ja liiketoimintamallien välttämättömän kehittämisen välillä. Menetelmien osalta komissio on määritellyt selkeästi pääalueet, joilla parannuksia tarvitaan, ja se aikoo niveltää työhön mukaan alan toimijat alhaalta ylöspäin -lähestymistapaa soveltaen ja sisämarkkina- ja kilpailusääntöjä noudattaen.

3. OIKEIDEN TOIMINTAEDELLYTYSTEN TURVAAMINEN

Pystyäkseen täysin hyödyntämään sekä kulttuuriset että taloudelliset mahdollisuutensa edellä mainitut muutosvoimat huomioon ottaen kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus tarvitsevat lisää kokeilu- ja innovointikapasiteettia, sopivan yhdistelmän tarvittavia taitoja sekä mahdollisuuden rahoituksen saantiin.

3.1. Lisää tilaa kulttuurialan ja luovan alan kokeilulle, innovoinnille ja yrittäjyydelle

Uuden tekniikan, etenkin digitaalitekniikan, myötä on syntynyt uutta yleisöä, uusia levityskanavia ja uudenlaisia kulutustapoja. Mahdollisuus taiteen kulutukseen sekä taiteeseen osallistuminen saavat jatkuvasti uusia muotoja, kun luovan työn tekijöiden ja kuluttajien välinen raja hämärtyy uusien tekniikoiden kehityksen myötä (blogit, wikit jne.).

Syntyy alakulttuureja, joissa yhdistyy monia erilaisia perinteisiä ja uusia taidemuotoja ja -sisältöjä. Vaikka perinteiset instituutiot ovat erityisen tärkeitä kulttuuripalvelujen saatavuuden kannalta, on tarpeen tunnistaa ja tukea kulttuurin kokemisen uusia tapoja, jotka kylvävät uteliaisuuden, analysoinnin ja ymmärryksen siemenen elinikäiselle kulttuurisuhteelle.²²

Kuten kaikilla muillakin yhteiskunnan aloilla, myös luovuuden ja luovan työn yhteydessä on lisättävä tutkimus- ja kehitystyötä. Voidakseen säilyttää johtoasemansa Euroopan on lisättävä vuorovaikutusta eri taide- ja luovuusmuotojen, eri alojen ja niiden alamutojen, talouden alojen ja tuotantoketjun eri vaiheiden välillä. Olisi edistettävä nykyistä intensiivisempää, järjestelmällisempää ja laaja-alaisempaa yhteistyötä taiteiden ja akateemisten ja tieteellisten laitosten välillä sekä taidejohtoista kokeilevaa toimintaa tukevia yksityisen ja julkisen sektorin yhteisiä aloitteita.²³

Tältä osin on tärkeää turvata kokonaisvaltaisesti suotuisat olosuhteet alan innovoinnille, kasvulle ja kehitykselle. Vaikka kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden innovointia ja yrittäjyyttä tuetaan Euroopassa jo alueellisesti ja kansallisesti niin julkisilla kuin

²¹ Komission tiedonanto *Tekijänoikeus osaamistaloudessa*, KOM(2009) 532; Kuulemisasiakirja *Luovat verkkosisällöt yhteismarkkinoilla: tulevaisuuden haasteet*, PO INFSON ja PO MARKT:n keskusteluasiakirja, 2009.

²² Ks. erityisesti asiakirja *Policy guidelines of the civil society platform on access to culture*, 2009.

²³ Ks. erityisesti jotkin kulttuuriteollisuutta ja luovaa teollisuutta pohtivien kansallisten asiantuntijoiden työryhmän ja kansalaisyhteiskuntafoorumien tunnistamat hyvät käytänteet.

yksityisilläkin aloitteilla²⁴, näyttäisi vielä olevan tarvetta laajentaa keskustelua kokoamalla yhteen eri tekijöitä kaikilla tasoilla, myös Euroopan tasolla, jotta toimijat voisivat toteuttaa yhteisesti toimia tietyillä strategisesti tärkeillä aloilla. Esimerkiksi käyttäjäsuuntautuneelle ja avoimelle innovoinnille ja kokeilutoiminnalle olisi perustettava lisää kohtaamispaikkoja ja ”laboratorioita”, joissa eri alojen ihmiset voisivat tehdä yhdessä työtä. Eri alojen välillä toimivia välittäjiä ja muita välikäsiä olisi tuettava. Vastuullisuuteen ja avoimuuteen liittyviä parhaita käytänteitä olisi myös levitettävä edelleen. Tämä auttaa meitä pysymään huipulla maailmanlaajuisesti.

Tässä yhteydessä on tärkeää luoda nykyistä tarkoituksenmukaisemmat ja suotuisimmat edellytykset uusien tekniikoiden, erityisesti digitaalitekniikan, integroimiselle kulttuuriteollisuuteen ja luovaan teollisuuteen, minkä ansiosta EU-kansalaisille voidaan tarjota aiempaa monipuolisempaa ja innovatiivisempaa ammatillista sisältöä.

Yleisesti ottaen kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden perustan muodostavat rikas ja monipuolinen kulttuuriperintö, kyvykkäät taiteilijat ja muut luovien ammattien harjoittajat, ja ne tuovat luovan työn markkinoille eri tavoin toisiinsa kytkeytyviä yrittäjä- ja innovointipalveluja yhdistelemällä. Kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden tuotantoprosessit ovat lisäksi jatkuvan mukautuksen ja innovoinnin kohteena, minkä vuoksi prosessien tuoreuttamiseksi on tärkeää vaihtaa tietoja, käyttää aineettomia hyödykkeitä ja houkutella uusia lahjakkuuksia. Nämä piirteet johtuvat kulttuurituotteiden ominaisluonteesta. Kuluttajien maku vaihtelee paljon, joten ei voida olla kovinkaan varmoja siitä, mitä he hyväksyvät. Näiden rajoitteiden vuoksi paras organisaatorakenne on usein ”kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden klusteri”, joka on reagointi- ja mukautumiskykyisten tuotannonalojen yhteenliittymä.²⁵ Useimmissa tapauksissa kyseiset toiminnalliset klusterit perustuvat erilaisten yhteen liittyneiden innovatiivisten toimijoiden ja laitosten tiiviiseen yhteistyöhön. Tällaisessa toimintamallissa kilpailevat yritykset etsiytyvät monesti keskinäiseen yhteistyöhön, johon saadaan usein vaikutteita organisatorisilta verkostoilta, kuten klusteriorganisaatioilta.²⁶

Edellä esitetty²⁷ huomioon ottaen näyttää olevan tarpeen parantaa fyysisiä ja sosiaalisia olosuhteita siten, että luovan työn tekijät ja asianomaiset laitokset, kuten taide- ja muotoilukoulut ja museot, voisivat toimia niissä tehokkaasti klustereina. On ymmärrettävä paremmin, kuinka kulttuurialan ja luovan alan yritykset voisivat paremmin hyödyntää sitä, että ne sijaitsevat samassa paikassa – edistämällä verkostoitumista, tarjoamalla enemmän tukea uusien luovan alan yritysten perustamiseen ja tuomalla käyttäjälähtöisyys jo olemassa oleviin klustereihin.

²⁴ Tässä yhteydessä on paikallaan mainita parhaillaan käynnissä olevat pilottihankkeet innovatiivisten luovan teollisuuden yritysten tukemiseen sovellettavista uusista toimintamalleista; hankkeiden kehyksenä on kilpailukykyä ja innovointia koskevasta EU:n puiteohjelmasta rahoitettavaan Europe INNOVA –aloitteeseen kuuluva eurooppalainen osaamisintensiivisten palvelujen innovaatiofoorumi.

²⁵ Ks. *The economy of culture*, edellä mainittu teos.

²⁶ Kulttuuriteollisuuden ja luovaan teollisuuteen liittyvä kansallisten asiantuntijoiden työryhmä on tunnistanut hyviä klusterikäytänteitä monista jäsenvaltioista, mm. Irlannista, Yhdistyneestä kuningaskunnasta, Espanjasta, Virossa, Suomesta ja Tanskasta.

²⁷ Ks. Amsterdamin julistus, jonka antoivat työpajan *Towards a Pan-European initiative in support of creative industries in Europe* osanottajat helmikuussa 2010: http://www.europe-innova.eu/web/guest/home/-/journal_content/56/10136/178407.

KYSYMYS

- Kuinka luoda enemmän tilaa ja vahvistaa tukea kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden kokeilu-, innovointi- ja yritystoiminnalle? Tarkemmin sanoen, kuinka parantaa mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknikan palvelujen saantiin kulttuuritoiminnassa ja luovassa toiminnassa tai niitä varten ja kuinka parantaa niiden kulttuurisisällön käyttöä? Kuinka vauhdittaa tieto- ja viestintäteknikalla uusien liiketoimintamallien omaksumista joillakin kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden aloilla?

3.2. Vastataan paremmin kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden taitotarpeisiin

Luovuuden ja yrittäjyyden risteyskohdassa kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden yritysten, varsinkin pk-yritysten, on yhä vaikea löytää henkilöstöä, jolla olisi sopiva yhdistelmä eri taitoja. Keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä onkin alan kilpailukyvyyn parantamiseksi ratkaisevan tärkeää saada taitojen tarjonta ja kysyntä työmarkkinoilla vastaamaan paremmin toisiaan. Taide- ja muotoilukoulujen tai yliopistojen ja yritysten väliset kumppanuudet voivat osaltaan viedä tätä tavoitetta eteenpäin. Yrityshautomot, joita usein perustetaan taidekoulujen ulkopuolelle mutta kuitenkin niiden aktiivisella tuella, ovat onnistuneet lähentämään kysyntää ja tarjontaa toisiinsa.²⁸

Lisäksi teknologian jatkuvan kehityksen seurauksena kyseisten toimialojen ”tekniset” erityistarpeet muuttuvat hyvin nopeasti, mikä painottaa elinikäisen oppimisen tärkeyttä. Koska kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus käyttävät tieto- ja viestintäteknikkaa innovatiivisesti jo nyt ja yhä enemmän tulevaisuudessa, innovoinnin ja kilpailukyvyyn lisäämiseksi tarvitaan tiettyjä tietoteknisiä taitoja. Näiden taitojen lisäksi kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus tarvitsevat ihmisiä, joilla on liike-elämän taitoja, kuten johtamistaitoa, kaupallista osaamista jne., jotka ymmärtävät ja osaavat käyttää rahoituslähteitä (pankit ja rahoituslaitokset, sponsorisopimukset ja lahjoitukset jne.) ja jotka ymmärtävät uutta tieto- ja viestintäteknikkaa, etenkin digitaalisessa toimintaympäristössämme. Jos tässä suhteessa ei toteuteta erityistoimia, on vaarana, että taitojen puuttuminen, yhteensopimattomuus ja epätasapaino estävät Eurooppaa käyttämästä hyväksi kaikkia kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden mahdollisuuksia.

Ottaen huomioon kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden suuri kasvupotentiaali sekä niiden jatkuvasti muuttuva ja monimutkainen toimintaympäristö olisi kovin hyödyllistä ymmärtää paremmin, mitä taitoja ala tarvitsee nyt tai lähitulevaisuudessa, ja kartoittaa ne. ”Uudet taidot uusia työpaikkoja varten” -aloitteen osana olisi käynnistettävä kulttuuriteollisuutta ja luovaa teollisuutta koskeva aloite, johon koottaisiin asiaankuuluvien sidosryhmien avustuksella EU-tason arvioita ja kokemuksia.²⁹

Ammattikoulutuksen ja ammattitoiminnan saamiseksi paremmin toisiaan vastaaviksi vertaisvalmennus (*peer-coaching*) saattaisi olla hyvin käyttökelpoinen väline, jolla

²⁸ Ks. kulttuuriteollisuutta ja luovaa teollisuutta pohtivan kansallisten asiantuntijoiden työryhmän tunnistamat hyvät käytänteet.

²⁹ Tiedonanto *Uudet taidot uusia työpaikkoja varten - Työmarkkinoiden ja ammattitaitotarpeiden ennakoiminen ja yhteen sovittaminen*, Euroopan komissio, KOM(2008) 868.

voitaisiin nopeuttaa kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden reagointikykyä muutosten edessä (vertaisvalmennuksessa taidot ja prosessit saatetaan ajan tasalle vaihtamalla kokemuksia samoja haasteita työstäneiden vertaisten kanssa; valmennuksen kautta voidaan oppia toisten virheistä ja onnistumisista, hienosäätää omia hankkeita kokeneiden ohjaajien kokemusten avulla, tutustua uusiin tekniikoihin ja laajentaa omaa kontaktiverkostoa). Valmennus tarjoaisi mahdollisuuden työskennellä huippuammattilaisten kanssa, mihin ei välttämättä muuten olisi mahdollisuutta, ja siitä olisi apua rakennettaessa Euroopan laajuisia verkostoja.

KYSYMYKSIÄ

- Kuinka lisätä taide- ja muotoilukoulujen ja yritysten välisiä kumppanuuksia, joilla voidaan tukea yritysten perustamista, nuoria yrityksiä ja yrittäjyyttä sekä tietoteknisten taitojen kehittämistä?

- Kuinka lisätä vertaisvalmennuksen käyttöä kulttuuriteollisuudessa ja luovassa teollisuudessa EU:n tasolla?

3.3. Rahoituksen saanti

Rahoituksen saanti on keskeinen kasvua estävä tekijä monille alan yrityksille.³⁰

Kuten edellä mainittiin, monet kulttuurialan ja luovan alan yrittäjät ovat pieniä tai keskisuuria yrityksiä. Niistä ylivoimaisesti suurin osa on yhden tai kahden hengen yrityksiä edustaen uudentyyppisiä ”itsenäisiä elinkeinonharjoittajia” tai ”yrittäjinä toimivia kulttuurityöntekijöitä”, jotka eivät enää vastaa perinteistä kokopäiväisen ammattityöntekijän mallia.³¹

Rahoitus on kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden alalla erityisen haasteellinen kysymys. Tähän on erilaisia syitä: tiedot soveltuvista rahoituslähteistä ovat puutteelliset ja niitä ymmärretään huonosti, liiketoimintasuunnitelmia ei osata laatia eikä esittää vakuuttavasti tai luotetaan kehnoihin liiketoimintamalleihin.³²

Kyseiset yritykset on lisäksi perustettu suureksi osaksi tietyn prototyypin tai hankkeen varaan, ja ne ovat hyvin riippuvaisia ”tähtituotteistaan tai -palveluistaan” sekä yksilöjen lahjakkuudesta ja riskinotosta.

Kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden rahoitusmahdollisuudet ovat rajoitetut, sillä monet yritykset kärsivät kroonisesta pääoman puutteesta ja niiden on hyvin vaikea saada aineeton omaisuutensa, esimerkiksi tekijäoikeuksien piiriin kuuluva omaisuus (levy-yhtiön tai kustantamon kanssa sopimuksen tehneet taiteilijat ja kirjailijat, musiikki- tai elokuvateosten luettelot jne.) arvioitua tarpeeksi arvokkaaksi rahoitusta hankkiessaan. Toisin kuin teknisen alan yrityksillä, kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden alan

³⁰ Ks. erityisesti Euroopan luovan alan teollisuuden liiton rahoituksen saannista komissiolle laadittu miniselvitys *Access to finance activities of the European Creative Industry Alliance*, Jenny Tooth, 2010; saatavilla osoitteessa: www.europe-innova.eu/creative-industries.

³¹ Ks. alustavat asiakirjat, jotka liittyvät Utrecht School of the Arts -taidekoulun komissiolle laatimaan selvitykseen kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden yritystoiminnallisesta ulottuvuudesta, 2010, saatavilla osoitteessa <http://cci.hku.nl/>.

³² Jenny Tooth, edellä mainittu teos.

yritysten aineettomalla omaisuudella ei ole yritystaseessa tunnustettua arvoa eikä uusien kykyjen ja luovien ideoiden kehittäminen vastaa sitä, mitä yleensä ymmärretään käsitteellä ”tutkimus ja kehittäminen”.

Sijoittajien ja pankkien on lisättävä tietämystään kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden taloudellisesta arvosta ja taloudellisista mahdollisuuksista. Tarvitaan takuujärjestelmiä ja muita rahoitusjärjestelyjä, joilla kannustettaisiin rahoittajia kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden rahoittamiseen.

Luovaa alaa ja rahoitusala, jotka usein ovat kaksi täysin erillistä maailmaa, on autettava löytämään yhteinen kieli, jonka avulla kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus voivat saada nykyistä oikeudenmukaisemmat mahdollisuudet rahoituksen saantiin.

Tilanteen helpottamiseksi innovatiiviset rahoitusvälineet, kuten riskipääoma, takuut ja muut markkinatoimijoiden operoimat riskinjaon välineet voisivat helpottaa merkittävästi pk-yritysten rahoituksensaantia. Tällaisia välineitä käytetään parhaillaan markkinasuuntautuneissa EU:n ohjelmissa (esim. kilpailukyvyyn ja innovoinnin ohjelma). Ne ovat osoittautuneet tehokkaaksi keinoksi parantaa pk-yritysten rahoituksensaantia, mutta ne on kohdennettu pk-yrityksiin hyvin laajasti painottamatta erityisesti kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden yrityksiä.

Erityisemmin juuri kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden yrityksille tarkoitettuja kiinnostavia uusia rahoitustapoja on otettu käyttöön kansallisella ja alueellisella tasolla. Joissakin niistä helpotetaan lainansaantia kokoamalla yhteen monialaista asiantuntemusta yritysten ja niiden hankkeiden arviointia varten.³³ Toisissa tuodaan yhteen sijoittajia ja riskipääomaa kasvuun tarvitsevia yrityksiä³⁴, esimerkiksi useilta rahoittajilta hankittavan niin kutsutun *crowdfunding*-rahoituksen³⁵ kautta. Komissio selvittää myös mahdollisuutta perustaa audiovisuaalista alaa varten tuotannon takuurahasto Media-ohjelman toteutuksen yhteydessä.³⁶

KYSYMYS

- Kuinka edistää yksityistä investointitoimintaa ja parantaa kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden rahoitusmahdollisuuksia? Saavatko EU-tason rahoitusvälineet lisäarvoa tukemalla ja täydentämällä kansallisella ja alueellisella tasolla toteutettuja toimenpiteitä? Jos saavat, miten?

³³ Ks. kulttuuriteollisuutta ja luovaa teollisuutta pohtivien kansallisten asiantuntijoiden työryhmän ja kansalaisyhteiskuntafoorumien määrittelemät kiinnostavat esimerkit.

³⁴ Ks. erityisesti Jenny Tooth, edellä mainittu teos, sekä kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden yritystoiminnallista ulottuvuutta koskevan selvityksen, edellä mainittu teos, yhteydessä laaditut asiakirjat, joissa tuodaan esille yhtenäismarkkinoilla toimivien innovatiivisten kulttuurialan ja luovan alan pk-yritysten riskipääoman tarve. Ks. myös kulttuuriteollisuutta ja luovaa teollisuutta pohtivan kansallisten asiantuntijoiden työryhmän tunnistamat hyvät käytänteet.

³⁵ *Crowdfunding*-verkkosivustot auttavat keräämään yhteen pienen mittakaavan sijoittajia, esimerkiksi riippumatonta elokuvarahoitusta varten (esim. indiegogo.com).

³⁶ Rahasto jakaa pankkien eurooppalaisille audiovisuaalialan riippumattomille tuottajille myöntämiin lainoihin liittyvän taloudellisen riskin takaamalla tietyn prosenttimäärän mukaisen katteen tappioille siinä tapauksessa, ettei tuottaja pysty maksamaan lainaa takaisin, ja näin se kannustaa paikallisia pankkeja myöntämään luottoja elokuvatuottajille.

- Kuinka parantaa kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden alan yritysten investointivalmiutta? Mitä toimenpiteitä voitaisiin toteuttaa ja millä tasolla (alueellinen, kansallinen vai eurooppalainen taso)?

4. PAIKALLINEN JA ALUEELLINEN KEHITYS PONNAHDUSLAUTANA MAAILMANLAAJUISEEN MENESTYKSEEN

Kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden yritykset syntyvät paikallisella ja alueellisella tasolla, jolla verkostoituminen ja klusterien muodostus toimii. Vaikka luovuuden perusta on paikallinen, se vaikuttaa maailmanlaajuisesti. Edistämällä taiteilijoiden ja kulttuuriammattien harjoittajien liikkuvuutta voidaan auttaa kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden yrityksiä siirtymään paikalliselta globaalille tasolle ja varmistaa Euroopan näkyvyys maailmanlaajuisesti.

4.1. Paikallinen ja alueellinen ulottuvuus

Kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus auttavat usein omalla panoksellaan heikkeneviä paikallisia talouksia elpymään aloittamalla uutta taloudellista toimintaa, luomalla uusia kestäviä työpaikkoja ja lisäämällä Euroopan alueiden ja kaupunkien vetovoimaa.

Kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus onkin integroitu menestyksekkäästi alueellisiin ja paikallisiin kehittämisstrategioihin monilla aloilla, joista mainittakoon kulttuuriperinnön hyödyntäminen liiketoiminnassa; kestävä matkailua tukevien kulttuuri-infrastruktuurien ja -palvelujen kehittäminen; paikallisten yritysklusterien ja kumppanuuksien perustaminen kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden alan ja teollisuus-, tutkimus-, koulutus- ja muiden alojen välille; innovaatiolaboratorioiden perustaminen; rajojen yli ulottuvien kokonaisvaltaisten strategioiden laadinta luonnon- ja kulttuurivarojen hallitsemiseksi ja paikallisten talouksien elävöittämiseksi; kestävä kaupunkikehitys.

EU:n koheesiopolitiikassa tunnustetaan kulttuurin moninainen merkitys politiikan strategisille tavoitteille (lähentymisen, kilpailukyky ja työllisyys, alueellinen yhteistyö)³⁷. On kuitenkin vaikea arvioida, missä määrin kulttuuriteollisuutta ja luovaa teollisuutta tuetaan kulttuuriin kohdennetuista varoista – tai seuraavista muista soveltuvista budjettikohdista: tutkimus ja innovointi, tuki innovatiivisille pk-yrityksille, klusterit ja verkostot, tietoyhteiskunta (ml. kulttuurimateriaalin digitointi ja sähköinen tarjonta), kaupunkien elvyttäminen ja inhimilliset voimavarat.³⁸ Kulttuuria tuetaan myös Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) rahoitettavalla maaseudun kehittämispolitiikalla, erityisesti maaseudun perintöä säilyttämällä. Se tarkoittaa muun muassa kylien uudistamista, luonnon ja kulttuuriperinnön suojelua ja vapaa-ajan toimintaa. Kulttuuria voidaan tukea myös Leader-aloitteeseen liittyvien paikallisten kumppanuuksien yhteydessä laadituilla ja toteutetuilla paikallisilla kehittämisstrategioilla, sillä kulttuuri monipuolistaa maaseutualueiden taloutta ja parantaa niiden elämänlaatua. Näyttää siltä, ettei tätä mahdollisuutta ole hyödynnetty riittävästi.

³⁷ Ohjelmakaudella 2007–2013 EU:n suunnitellut menot ovat kulttuurin osalta noin 6 miljardia euroa, joka on 1,7 prosenttia kokonaismäärärahoista.

³⁸ EU:n koheesiopolitiikka, teemasivut: http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/index_fi.htm.

Erityinen rooli, joka kulttuuriteollisuudella ja luovalla teollisuudella voisi olla alueellisessa ja paikallisessa kehittämisessä, olisi otettava kaikilla tasoilla asianmukaisesti huomioon toimintapolitiikkaa ja tukivälineitä suunniteltaessa.³⁹

Kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus ovat osaamiseen perustuvia tuotannonaloja, jotka pyrkivät suuntautumaan kohti erikoistuneita työmarkkinoita. Akateemisten tutkimusten mukaan luovuuden ja kulttuuri-innovoinnin laajamittainen teollistuminen tapahtuu laajoilla kaupunkialueilla. Kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden sekä työmarkkinoiden koon tai väestön välillä ei kuitenkaan ole suoraa yhteyttä. Teollisuus- ja innovointijärjestelmien, mukaan luettuna kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus, alueellinen jakautuminen on paljon monimuotoisempaa.⁴⁰ Maaseutualueilla voidaan uusilla liiketoimintamalleilla tuoda perinteisiin toimintamuotoihin (paikallinen käsityö) innovointia ja kestävyyttä ja muuttaa ne taloudellisesti elinkelpoisiksi.⁴¹

Luovuudella ja innovoinnilla on vahva ja erityinen alueellinen ulottuvuus.⁴² Toimintaperiaatteista ja tukivälineistä on päätettävä paikallisesti paikallisten erityispiirteiden ja vahvuuksien pohjalta ja ottaen huomioon paikalliset voimavarat (paikallisista oloista lähtevä kehitys). Samalla menestys edellyttää politiikan ja hallinnon eri tasojen välistä tehokasta koordinoitua. Näyttöön perustuvan politiikan suunnittelun tukemiseksi kehittämisstrategioihin on sisällytettävä vaikutusten arviointi ja arviointivälineet.

Menestyksekkäät strategiat perustuvat keskipitkän ja pitkän aikavälin (10–20 vuotta) kehittämismalliin, ja ne yhdistävät infrastruktuurin ja inhimillisten voimavarojen kehittämiseen tehtävät investoinnit. Investoinnit olisi kohdennettava kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden kannalta keskeisen tärkeille aloille, kuten uusiin liiketoimintamalleihin, luovuuteen ja innovointiin, digitalisointiin, ammattitaitoon ja inhimillisten voimavarojen kehittämiseen sekä muiden alojen kanssa perustettaviin luoviin kumppanuuksiin. Kokonaisvaltaisen kehittämismallin yhteydessä strateginen lähestymistapa tarkoittaa sitä, ettei kulttuuriteollisuudelle ja luovalle teollisuudelle annettavaa tukea pidetä ”ylellisyytenä” tai irrallisena poliittisena valintana vaan yhteisenä panoksena alueen taloudelliseen kehitykseen ja sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen. Ollakseen menestyksekkäitä kokonaisvaltaiset kehittämisstrategiat olisi määriteltävä tarkoituksenmukaisella aluetasolla julkisen sektorin politiikan eri osa-alueista (mm. talouskehitys, työllisyys, koulutus ja kulttuuri) vastaavien viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan, eritoten liike-elämän, työntekijöiden ja kansalaisjärjestöjen edustajien kumppanuuksien puitteissa.

Parhaiden käytänteiden vaihto on ehdottoman tärkeää ja kaikkia mahdollisia Euroopassa toimivia verkostoja olisi käytettävä helpottamaan osaamisen ja valmiuksien siirtoa kehityksessä hitaammin edenneiden alueiden ja kasvukeskusten välillä.

³⁹ Ks. kulttuuriteollisuutta ja luovaa teollisuutta pohtivan kansallisten asiantuntijoiden työryhmän tunnistamat hyvät käytänteet.

⁴⁰ *Creative and Culture Industries, Priority Sector Report* (luonnos), European Cluster Observatory, 2010.

⁴¹ Euroopan komissiolle laadittu selvitys kulttuurin myötävaikutuksesta paikalliseen ja alueelliseen talouskehitykseen EU:n koheesiopolitiikan yhteydessä.

⁴² Kuudes taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta käsittelevä kertomus, KOM(2009) 295.

KYSYMYS

- Kuinka lisätä kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden integroitumista strategiseen alueelliseen ja paikalliseen kehitykseen? Mitä välineitä ja minkälaisia kumppanuuksia kokonaisvaltainen lähestymistapa edellyttää?

4.2. Liikkuvuus sekä kulttuuriteosten ja luovien teosten levitys

Taiteilijoiden ja kulttuuriammattien harjoittajien – kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden kukoistuksen avaintekijöiden – liikkuvuuden edistäminen myötävaikuttaa merkittävästi heidän ammattitaitonsa ja/tai taiteellisen kykynsä kehitykseen muovaten heidän omia tavoitteitaan tutkimuksen ja kokeilun suhteen, avaten uusia markkinanäkymiä ja laajentaen urakehitysmahdollisuuksia määräaikaisiin vierailuihin, festivaaleille, kiertueille, kansainvälisiin näyttelyihin ja kirjallisiin tapahtumiin osallistumisen kautta. Liikkuvuus voi myös välittömämmällä tavalla vaikuttaa myönteisesti kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden tulokseen avaamalla uusia markkinanäkymiä ohjelmilla, joilla parannetaan alan vientistrategioita, edistetään kansainvälistä työnvälitystä tai tehostetaan valmiuksien kehittämistä.⁴³

Teosten levitys on myönteinen asia myös eurooppalaiselle yleisölle, jolle tarjotaan uusia näköaloja, jonka mieli haastetaan sekä yksilöllisellä että kollektiivilla tasolla ymmärtämään moninaisuutta ja elämään siinä (tämä tarkoittaa nykypäivän maailmassa tarvittavia erilaisia taitoja, mm. kykyä kulttuurien väliseen viestintään) ja joka saa mahdollisuuden tutustua laajempaan kulttuurin kirjoon. EU:n sisällä levitys yli kansallisten rajojen auttaa Euroopan kansalaisia tuntemaan ja ymmärtämään paremmin toistensa kulttuureja, arvostamaan kulttuurin runsasta monimuotoisuutta ja näkemään itse, mitä yhteistä heillä on.

Taiteilijoiden, kulttuuriammattilaisten ja teosten liikkuvuus on myös ehdottoman tärkeää siksi, että ajatukset ja aatteet voisivat levitä yli kielellisten ja valtiollisten rajojen. Se auttaa tuomaan kulttuurisen monimuotoisuuden paremmin kaikkien ulottuville.

Niinpä liikkuvuus on keskeisessä osassa kulttuuria koskevassa Euroopan toimintasuunnitelmassa ja EU:n Kulttuuri-ohjelmassa (2007–2013).

Liikkuvuutta rajoittavat kuitenkin monet tekijät. Jotkut niistä liittyvät viisumisäntöihin, sosiaali- ja verojärjestelmään tai muihin hallinnollisiin rajoitteisiin, ja joskus ei ole mahdollista saada tarkkaa tietoa⁴⁴ kulttuurialan liikkuvuutta ohjaavista säännöksistä, menettelyistä tai rahoitusjärjestelyistä. Työ kyseisten esteiden poistamiseksi on jo käynnissä⁴⁵, eikä sitä käsitellä tässä asiakirjassa.

⁴³ Ks. erityisesti Ericartsin Euroopan komissiolle taiteilijoiden ja kulttuuriammattien harjoittajien liikkuvuutta koskevista tukiohjelmista laatima selvitys *Mobility matters: Programmes and schemes to support the mobility of artists and cultural professionals*, 2008.

⁴⁴ Ks. Euroopan komissiolle taiteilijoiden ja muiden kulttuuriammattien harjoittajien liikkuvuutta tukevista tietojärjestelmistä laadittu selvitys *Information systems to support the mobility of artists and other professionals in the culture field*, McCoshan et al., 2009.

⁴⁵ Kulttuuria koskevan Euroopan toimintasuunnitelman täytäntöönpanon osana perustettu taiteilijoiden liikkuvuutta tarkasteleva kansallisten asiantuntijoiden ryhmä työstää parhaillaan joitakin näistä kysymyksistä, ja taiteilijoiden ja kulttuuriammattien harjoittajia koskevia

Edellä selostettujen yleisten toimintaperiaatteiden lisäksi on mahdollista jossain määrin lisätä teosten, taiteilijoiden ja kulttuuriammattien harjoittajien liikkuvuutta kulttuurisen monimuotoisuuden levittämiseksi yli rajojen niin yksityisten kuin julkistenkin toimijoiden ketjuun kohdistuvilla toimilla. Näitä toimijoita on paljon, ja ne vaihtelevat suuresti alasta riippuen. Saattaisi olla hyväksi edistää rajat ylittävää levitystä ja internetin käyttöä teosten välityksen eri vaiheissa, kun niitä välitetään luovilta taiteilijoilta kuluttajille. Voisi myös olla hyödyllistä toteuttaa konkreettisiin haasteisiin liittyviä toimia, esimerkiksi helpottaa uusien kykyjen tai vähän tunnettujen ohjelmistojen tai kokoelmien⁴⁶ pääsyä yli kansallisten ja kielellisten rajojen.

Tämän vuoksi olisi hyvä ymmärtää nykyistä paremmin, minkälaisen kumppanuus-, yhteistyö- ja tukimuotojen avulla voidaan Euroopan tasolla helpottaa, nopeuttaa ja laajentaa teosten, taiteilijoiden ja kulttuurialan ammatinharjoittajien liikkuvuutta yli kansallisten rajojen.

Tästä syystä vihreän kirjan tavoitteena on selvittää seikkaperäisesti, kuinka kyseistä liikkuvuutta voitaisiin lisätä ja sen laatua parantaa.

KYSYMYS

- Mitä uusia välineitä tarvitaan edistämään kulttuurista monimuotoisuutta kulttuuriteosten ja luovien teosten, taiteilijoiden ja kulttuuriammattien harjoittajien liikkuvuuden kautta Euroopan unionin sisä- ja ulkopuolella? Missä laajuudessa virtuaalinen liikkuvuus ja internet voisivat viedä tätä tavoitetta eteenpäin?

4.3. Kulttuurivaihto ja kansainvälinen kauppa

EU:n näkemys kansainvälisestä kulttuurivaihdosta ja kaupasta hahmotellaan vuonna 2005 tehdyssä kulttuuri-ilmainsujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevassa Unescon yleissopimuksessa. Yleissopimuksen mukaisesti EU on sitoutunut edistämään tasapainoisempaa kulttuurivaihtoa ja lujittamaan kansainvälistä yhteistyötä ja yhteisvastuuta kumppanuuden hengessä tavoitteena erityisesti parantaa kehitysmaiden kykyä suojata ja edistää kulttuuri-ilmainsujen monimuotoisuutta. Nämä tavoitteet ovat sopusoinnussa joidenkin yleissopimuksen johtavien periaatteiden kanssa; niistä mainittakoon erityisesti tasavertaisen saatavuuden periaate⁴⁷ ja avoimuuden ja tasapainon periaate⁴⁸.

Tältä osin Euroopan unioni on säilyttänyt sekä itsellään että jäsenvaltioilla oikeuden määrittellä ja panna täytäntöön kulttuuripolitiikkaa kulttuurisen monimuotoisuuden säilyttämiseksi.⁴⁹ Samaan aikaan unioni on vahvistanut sitoumustaan tukea kulttuurin

markkinoille pääsyn rajoituksia ja heidän liikkuvuuttaan on ollut tarkoitus käsitellä jäsenvaltioissa palveluista sisämarkkinoilla annetun direktiivin 2006/123/EY täytäntöönpanon puitteissa.

⁴⁶ Kansallisten asiantuntijoiden työryhmä pohtii parhaillaan kulttuuria koskevan Euroopan toimintasuunnitelman puitteissa museokokoelmien liikkuvuutta.

⁴⁷ Ks. yleissopimuksen 2 artikla, periaate 7.

⁴⁸ Ks. yleissopimuksen 2 artikla, periaate 8.

⁴⁹ Kuten monet muutkin Maailman kauppajärjestöön kuuluvat kumppanit, EU ja sen jäsenvaltiot ovat palvelukaupan yleissopimukseen (GATS-sopimus) liittyessään säilyttäneet oikeuden määrittellä ja panna täytäntöön politiikkaa kulttuurisen monimuotoisuuden säilyttämiseksi ilmoittamalla suosituimmuuskohtelussäännön soveltamista koskevista poikkeuksista GATS-

asemaa kehityksessä ja se edistää erilaisia kehitysmaiden etuuskohtelun muotoja. EU on myös sitoutunut kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämiseen maailmanlaajuisesti. Näin tehdessään sen on myös osallistuttava oman kulttuurisen monimuotoisuutensa levittämiseen eri puolille maailmaa, mukaan luettuina kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden tuotteet ja palvelut

Tämä kulttuurivaihdon toimintamalli heijastelee Eurooppa-hankkeen yhteisiä perusarvoja. Ne muodostavat perustan, jolle selvästi erottuva ja dynaaminen ”Eurooppa-kuva” voidaan hahmotella. Se on kuva vetovoimaisesta ja luovasta Euroopasta, joka pohjaa rikkaaseen perintöönsä ja avoimuuteen maailman eri kulttuureja kohtaan. Euroopan pitkä traditio sekä sen mittavat vahvuudet elokuvan, musiikin, taiteen, arkkitehtuurin, muotoilun ja muodin aloilla vaikuttavat selvästi myönteisellä tavalla EU:n suhteisiin muuhun maailmaan.

On ilmeistä, että maailmanluokan kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden kehittäminen ja niiden teosten, tuotteiden ja palvelujen vienti edellyttää yhteyksien solmimista kolmansiin maihin. Etenkin pk-yritykset tarvitsevat tukea luodakseen yhteyksiä ja tehdäkseen toimintaansa tunnetuksi maailmalla. Eri alojen välinen vuoropuhelu, tiedustelut ja markkinatietous sekä yhteisedustus kansainvälisillä messuilla ovat viennin tueksi kehitettyjä välineitä. Yhteistyöohjelmat⁵⁰ tarjoavat sekä tilaisuuden vastavuoroiseen oppimiseen että ulkomaisten yhteyksien verkoston. Kolmansien maiden kanssa käytävän taidealan vaihdon helpottaminen edistää myös merkittäväällä tavalla kulttuurista monimuotoisuutta.⁵¹

EU:lla on lukuisia sopimuksia kolmansien maiden ja alueellisten maaryhmien kanssa. Kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus voisivat sisältyä teknisen avun ohjelmiin ja yhteistyöohjelmiin taloudellisen vaihdon ensisijaisena alana. Kolmansien maiden tai alueellisten ryhmittymien kanssa käytävä poliittinen vuoropuhelu voisi joissakin tapauksissa tukea myös eri alojen välistä vuoropuhelua, ja erityisiä EU:n välineitä voitaisiin kehittää vaihdon ja viennin tukemiseksi.⁵²

KYSYMYS

- Mitä välineitä EU:n tasolla olisi otettava käyttöön tai vahvistettava EU:n kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden ja kolmansien maiden välisen yhteistyön, vaihdon ja kaupan edistämiseksi?

sopimuksen II artiklan mukaisesti ja pidättymällä jatkuvasti tekemästä markkinoille pääsyä ja kansallista kohtelua koskevia erityissitoumuksia kulttuuripalvelujen, erityisesti audiovisuaalialan palvelujen, alalla.

⁵⁰ Esim. MEDIA International –ohjelman valmistelutoimen (2008–2010) ja MEDIA Mundus –ohjelman (2011–2013) yhteydessä tuetut yhteistyöohjelmat.

⁵¹ Kuten kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden potentiaalia käsittelevällä foorumilla painotetaan.

⁵² Ks. kulttuuriteollisuutta ja luovaa teollisuutta pohtivan kansallisten asiantuntijoiden ryhmän tunnistamat hyvät käytänteet.

5. KOHTI LUOVAA TALOUTTA: KULTTUURITEOLLISUUDEN JA LUOVAN TEOLLISUUDEN OHEISVAIKUTUKSET

Useissa Euroopan maissa julkaistut raportit osoittavat, että kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden merkitys kansallisissa ja alueellisissa innovointijärjestelmissä on suurempi kuin päätöksentekijät ovat aiemmin ajatelleet.⁵³

Ensinnäkin kyseiset alat tuottavat sisältöjä digitaalisille laitteille ja verkostoille ja edistävät näin tieto- ja viestintätekniikoiden hyväksymistä ja kehitystä, kuten esimerkiksi laajakaistaverkon leviämistä. Tekniikan suurkäyttäjinä niiden tarpeet usein myös ohjaavat tekniikan mukauttamista ja uutta kehitystä antaessaan uusia impulsseja tekniikan tuottajille.

Toiseksi, kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus ovat erityisasemassa siirryttäessä digitaali-aikaan ja uudessa kehityksessä kohti ”elämystaloutta”, ja ne pystyvät muokkaamaan ja voimistamaan sosiaalisia ja kulttuurisia kehityssuuntia ja siten myös kuluttajien kysyntää, minkä vuoksi ne voivat osaltaan edistää merkittävästi innovaatiomyönteistä ilmapiiriä Euroopassa.

Kolmanneksi vaikuttaa siltä, että yritykset, jotka käyttävät suhteellisesti enemmän kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden palveluja, ovat selvästi parempia innovoijia. Vaikka ei ole vielä selvästi dokumentoitu, miksi näin on, näyttäisi siltä, että kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden tarjoamat luovat innovaatiopalvelut toimivat taloudessa muille yrityksille ja organisaatioille kimmokkeena innovaatiotoimintaan ja auttavat siten niitä korjaamaan vääriä toimintamalleja, kuten riskien välttelyä, taipumusta tyytyä vallitsevaan tilaan ja lyhytnäköisyyttä. Muotoilu on hyvä esimerkki luovasta prosessista, joka voi johtaa käyttäjälähtöiseen innovointiin.⁵⁴

Kyseisistä raporteista ilmenee myös, että luovan työn tekijät ovat integroituneet muuhun talouteen luultua enemmän – taidealan kouluissa koulutuksen saaneita luovan työn asiantuntijoita on enemmän kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden ulkopuolella kuin alan sisällä, ja he toimivat kanavana kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden piirissä syntyneelle osaamiselle ja innovoinnille ja sieltä peräisin oleville uusille ideoille.

Yleisesti ottaen kaupungit ja alueet näkevät ensiluokkaiset kulttuuri- ja korkean teknologian palvelut, hyvät elinot ja vapaa-ajanviettomahdollisuudet, kulttuuriyhteisöjen sykkeen ja vahvan paikallisen kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden pehmeinä paikallisina tekijöinä, jotka lisäävät alueen taloudellista kilpailukykyä luomalla innovaatiomyönteisen ilmapiirin ja houkuttelemalla alueelle päteviä henkilöitä ja yrityksiä.

Samalla kulttuuriala ja alan teollisuus voivat olla perustavalla tavalla mukana vastattaessa suuriin haasteisiin, kuten torjuttaessa maapallon lämpenemistä ja siirryttäessä kohti vihreää taloutta ja uutta kestäväää kehitysmallia. Taiteella ja kulttuurilla on ainutlaatuiset edellytykset luoda vihreitä työpaikkoja, lisätä tiedostamista, haastaa

⁵³ Ks. erityisesti Bakhshi, H., McVittie, E. ja Simmie, J: *Creating Innovation. Do the creative industries support innovation in the wider economy?* 2008; Pott, J. ja Morrison, K: *Nudging Innovation, 2008, consideration of the NESTA Innovation Vouchers Pilot*, 2008; Müller, K., Rammer, C. ja Trüby, J: *The role of creative industries in industrial innovation*, 2008.

⁵⁴ Komission valmisteluasiakirja *Design as a driver of user-centred innovation*, SEC(2009) 501.

sosiaaliset toimintatavat ja edistää uusia käyttäytymismalleja yhteiskunnissamme, mukaan luettuna yleinen asennoituminen luontoon. Ne voivat myös avata uusia näköaloja näiden kysymysten kansainvälisen ulottuvuuden tarkasteluun. Näiden haasteiden edessä on päätöksenteon ohjausjärjestelmän eri tasoilla suunniteltava toimintaympäristö, joka mahdollistaa luovuusstrategioiden kehittämisen. Samanaikaisesti olisi pohdittava, kuinka luovaa ympäristöä voidaan arvioida perinteisiä innovaatioindikaattoreita täydentävällä tavalla. Avainkysymyksenä tässä on ratkaista, kuinka voimme nopeuttaa myönteisiä oheisvaikutuksia, joita kulttuurilla ja alan teollisuudella voi olla talouteen ja yhteiskuntaan laajemmin.

Yhtenä keinona on luoda mahdollisimman hyvä yhteysverkosto kulttuurialan ja koulutusalan välille siten, että luovuutta edistetään koko elämän ajan. Perusoletuksena on, ettei luovuus ole myötäsyntyinen lahja. Jokainen on jollakin tavalla luova ja voi oppia käyttämään omaa luovuuttaan. Monimutkaisessa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa meidän olisi sen vuoksi pyrittävä kehittämään luovia taitoja, yrittäjätaitoja ja monikulttuurisuustaitoja, sillä niiden avulla voimme paremmin vastata uusiin taloudellisiin ja sosiaalisiin haasteisiin.⁵⁵

Laadukas kulttuuri- ja taidekasvatus on tässä tärkeässä asemassa, sillä sen avulla voidaan vahvistaa oppilaiden mielikuvitusta, omaperäisyyttä, keskittymiskykyä, ihmissuhdetaitoja, tutkivaa mieltä, kriittistä ja sanoista riippumatonta ajattelua jne.⁵⁶ Niinpä mahdollisuuksia kulttuurin ja koulutuksen väliseen synergiaan olisi vielä selvitettävä. Tässä tulisi nojata koulutus- ja kulttuurialojen yhteisvastuun periaatteeseen, ja sen vuoksi tavoitteena olisi solmia järjestelmällisesti niiden välisiä kestäviä kumppanuuksia.⁵⁷

Medialukutaidon opettaminen on myös tärkeä tapa edistää kansalaisten luovuutta ja osallistumista yhteiskunnan kulttuurielämään. Media on nykyään hyvin tärkeä kulttuurisisällön levityskanava ja eurooppalaisten kulttuuri-identiteettien muovaaja, ja Euroopan kansalaisia olisi kannustettava hankkimaan kyky tehdä erilaisia tietoon perustuvia valintoja roolissaan mediasisällön kuluttajina.

Makrotaloudellisella tasolla kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden ja muiden tuotannonalojen välisiä yhteyksiä olisi vahvistettava koko talouden eduksi. Tässä yhteydessä olisi hyvä ymmärtää paremmin, kuinka luovuuden käyttöä voitaisiin lisätä muilla aloilla, minkätyyppistä luovuutta yrityksissä kaivataan ja minkälaisilla mekanismeilla tällaista vuorovaikutusta voitaisiin edistää.

Tuloksellisten yhteyksien solmimiseksi kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden sekä koulutus-, teollisuus-, tutkimus- ja hallintoalojen välille olisi rakennettava todellisia ”luovia kumppanuuksia” ja olisi otettava käyttöön toimivat järjestelyt, joilla luovaa osaamista, esimerkkinä muotoilu, voitaisiin siirtää muille aloille. Tässä suhteessa erittäin lupaavilta vaikuttavat innovaatioasetelijärjestelmät, esimerkiksi ”Creative Credit”, joilla

⁵⁵ Tämä haaste otetaan selvästi vastaan uusissa strategisissa puitteissa eurooppalaiselle koulutusyhteistyölle (Koulutus 2020), jotka neuvosto hyväksyi toukokuussa 2009 korostaen, että luovuutta, innovointia ja yrittäjyyttä on lisättävä kaikilla koulutustasoilla.

⁵⁶ Ks. kulttuurin ja koulutuksen välistä synergiaa pohtivan kansallisten asiantuntijoiden työryhmän tunnistamat hyvät käytänteet.

⁵⁷ Ks. kulttuurin ja koulutuksen välistä synergiaa pohtivan kansallisten asiantuntijoiden työryhmän tunnistamat hyvät käytänteet.

autetaan yrityksiä kehittämään ideoitaan yhteistyössä kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden kanssa.⁵⁸

Tässä yhteydessä kulttuuriteollisuudelle ja luovalle teollisuudelle tarkoitetut innovoinnin tukimuodot eivät auta kulttuurialan ja luovan alan yrityksiä pelkästään innovoimaan paremmin ja enemmän vaan myös tuottamaan innovatiivisia ratkaisuja muille aloille, mikä auttaa Euroopan taloutta kokonaisuudessaan ottamaan käyttöön koko innovointipotentialinsa. Välittäjinä toimivilla tahoilla on myös keskeinen tehtävä, kun ne toimivat rajapintana eri maailmoille, jotka vasta alkavat tuntea toisiaan, auttavat rakentamaan luottamusta ja lisäämään ymmärrystä tavoitteista ja odotuksista ja kehittävät tai hienosäätävät työmenetelmiä.⁵⁹

KYSYMYKSIÄ

- Kuinka nopeuttaa muihin aloihin ja koko yhteiskuntaan kohdistuvia kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden oheisvaikutuksia? Kuinka kehittää ja ottaa käyttöön tehokkaat menetelmät tällaista osaamisen levitystä varten?

- Kuinka edistää kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden sekä oppilaitosten / yritysten / viranomaisten välisiä ”luovia kumppanuuksia”?

- Kuinka edistää jo olemassa olevien välittäjien käyttöä ja sellaisten uusien erilaisten välittäjien kehittämistä, jotka voivat toimia rajapintana taide- ja luovuusyhteisöille ja kulttuuriteollisuudelle ja luovalle teollisuudelle sekä oppilaitoksille / yrityksille ja viranomaisille?

⁵⁸ <http://www.creative-credits.org.uk/>; NESTA, Yhdistynyt kuningaskunta.

⁵⁹ Ks. erityisesti selvitys, jonka ovat laatineet Tillt (Ruotsi), Disonancias (Espanja) ja WZB - Social Science Research Center Berlin (Saksa) osana Kulttuuri-ohjelmasta rahoitettua Tillt Europe – ryhmän työtä:
<http://creativeclash.squarespace.com/storage/ComparativeAnalysis%20TILLT%20EUROPE.pdf>.

Kannanottopyyntö

Komissio pyytää kaikkia asianomaisia osapuolia esittämään kantansa tässä vihreässä kirjassa esitettyihin kysymyksiin ja/tai sen asiasisältöön. Vastausten ja kommenttien, jotka voivat koskea kaikkia tai vain joitakin edellä esitetyistä kysymyksistä, tulisi olla perillä 30. heinäkuuta 2010 seuraavassa osoitteessa:

European Commission

DG Education and Culture

Green Paper on cultural and creative industries

MADO 17/76

B-1049 Brussels

tai seuraavassa sähköpostiosoitteessa:

EAC-Creative-Europe@ec.europa.eu

Mikäli sidosryhmät haluavat toimittaa vastauksia luottamuksellisena, niiden on ilmoitettava selvästi ne kannanoton osat, jotka ovat luottamuksellisia ja joita ei saa julkaista komission www-sivustolla. Kannanotot saatetaan julkaista, jolleivät vastaajat ole selvästi ilmoittaneet niiden olevan luottamuksellisia.

Organisaatioita kehoitetaan rekisteröitymään komission ylläpitämään edunvalvojien rekisteriin (<http://ec.europa.eu/transparency/regrin>). Kyseinen rekisteri on perustettu Euroopan avoimuusaloitteen yhteydessä, ja sen tarkoituksena on antaa komissiolle ja yleisölle tietoa eri edunvalvojien tavoitteista, rahoituksesta ja rakenteista.